

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

2021

TLHAHLO YA GO SWAYA

MEPUTSO: 80

Palomoka ya matlakala a tlhahlo ya go swaya ke 7.

KAROLO YA A: TEKATLHAOLOGANYO**POTŠIŠO YA 1****Tlhahlo ya go swaya tekatlhaologanyo.**

- Ka lebaka la gore šedi e letše go kwešišo, dikarabo tša mopeleto wo o fošagetšego le tša diphošo tša polelo di amogelwe, ntle le ge diphošwana tšeo di fetša tlhalošo goba kwešišo. (Le ge go le bjalo, diphošo di swanetše go laetšwa).
- Hlokomologa mantšu a molekwa ao a šomišitšego go tšwa malemeng a šele, gomme o se mo fokoletše meputso ge e le gore karabo e sa na le mohlodi. Le ge go le bjalo, lentšu leo le tšwago malemeng a šele gomme le šomišitšwe sengwalweng, ebile le nyakega karabong, le amogelwe.
- Go dipotšišo tša boikgopolelo go se abje moputso go karabo ya EE/AOWA le KE A DUMELA/GA KE DUMELE. Lebaka goba ntlha ya go fahlela karabo ke yona e fiwago moputso.
- Ga go moputso wo o abjago go NNETE/MAAKA goba NTLHA/KGOPOLO. Lebaka goba ntlha ya go fahlela ke yona e hlokomelwago.
- Ge molekwa a ngwadile lefoko ka moka go karabo ya go nyaka lentšu le tee, aba moputso ge fela lentšu leo le thaletšwe.
- Ge karabo e nyaka dintlha tše pedi goba tše tharo gomme molekwa a file tše ntši, swaya tše pedi/tharo tša mathomo fela.
- Amogela polelo ya dimmotwana tša go fapana.
- Go dipotšišo tša go kgetha karabo ya maleba, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo ya nnete LE/GOBA karabo ya go ngwalwa ka botlalo.

1.1	1.1.1	Mengwaga ye 23.	(1)
	1.1.2	• Leratong. • Gauteng.	(2)
	1.1.3	• Go itloša bodutu. • Go itšhidulla. • Go dira tšhelete.	(3)
	1.1.4	• Banyana-Banyana. • Houston Dash. • Benfica. • BG Phoenix. (TŠE THARO fela)	(3)
	1.1.5	• Ge a reteletšwa o bitšwa Pikinini. • Legowa go tšwa go babogedi. (E TEE fela.)	(1)
	1.1.6	• Mo go gatilego tlhako ya pele, le ya morago e tlo gata. - Gantši ngwana o latela ditiro tša motswadi. • Mabala a kgaka a gola kgakaneng. - Botse goba bobbe bja motswadi bo bonala ngwaneng.	(4)

- 1.1.7
- Ka moka ga tšona go nyakega sefega sa/kgara ya go kitima/maatla/lebelo.
  - Motho wa tšona o swanetše go phela a itšhidulla.
(E TEE fela) (1)
- 1.1.8
- (a) Go laetša bokgoni ka botlalo/ go šoma ka maatla/ go ipheleletša mošomong wa gago
- (b) Ga go yo a nyakago go phalwa/ go laetša mabothakga. (2)
- 1.1.9
- Mmago Thembi o be a tšhoga gore Thembi ke tonankatshadi /lespiene.
  - Mmago Thembi o tšhaba gore o tlo kgwahla/tia kudu mmeleng a se belege/nyalwe.
  - Mmago Thembi o tšhaba go segwa ke batho, gore ba tla re o belege kgalamatona.
(TŠE PEDI fela) (2)
- 1.1.10 *Federation of International Football Association.* (1)
- 1.1.11
- Thembi a ka fenya ditlhohlong tša bophelo. (2)
- 1.1.12
- Dikarabo tša maleba tša balekwa di tla amogelwa.
Lethabo.
- Thembi o ile go oketša tsebo boraloking.
  - Thembi o phagamiša maemo a naga ya Afrika-Borwa.
  - Thembi ga a na boikgantšho bja go nyaka dinaga tša go tuma.
(E TEE fela.) (2)
- 1.2
- 1.2.1 B/Phapošing ya bookelo. (1)
- 1.2.2
- Go na le mpete wa bookelong
  - Go na le metšhene ya go lekola balwetši.
  - Molwetši o loketšwe ditripi.
(E TEE fela) (1)
- 1.2.3
- Lethabo.
Difahlego ke tša go myemyela. (2)
- 1.2.4
- Dikarabo tša maleba tša balekwa di tla amogelwa.
- Molwetši o swanetšwe ke go hlolwa ge a le bookelong.
  - Molwetši a botšwe dikgang tša go thabiša/go mo dira gore a sege. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KAKARETŠO

POTŠIŠO YA 2

Mokgwa wa go swaya kakaretšo:

Ge go swaiwa go tla hlokomelwa dintlha tše bohlokwa gomme gwa tlogelwa tša go hloka mohola.

Kakaretšo e swanetše go swaiwa ka mokgwa wo o latelago:

Tlhahlo ya go swaya kakaretšo.

- **Kabo ya meputso**
  - Dintlha = 7
  - Polelo = 3
  - Palomoka=10
- **Kabo ya meputso ya polelo ge molekwa a šomišitše mantšu a tlhalošo.**
  - 1–3 ya dintlha tša nnete - moputso 1
  - 4–5 ya dintlha tša nnete - meputso 2
  - 6–7 ya dintlha tša nnete - meputso 3
- **Kabo ya meputso ya polelo ge balekwa ba šomišitše mantšu a bona le ditsopolwa.**
  - Ge molekwa a tsopotše dintlha tše 6 go iša go tše 7 ka ntle le go di hlaloša, ga a fiwe moputso wa polelo.
  - Ge molekwa a tsopotše ntlha e 1 go iša go tše 5, tše pedi a di hlalošitše ka mantšu a gagwe, o fiwa moputso o tee wa polelo.

HLOKOMELA

Palo ya mantšu

- Baswai ba kgonthiše palo ya mantšu ao a šomišitšwego.
- O se fokotše meputso ge molekwa a se a bontšha palo ya mantšu goba ge a bontšhitše palo yeo e sego ya maleba.
- Ge molekwa a fetile palo yeo e beilwego ya mantšu, bala go fihla go a mahlano fela ka godimo ga palo yeo e beilwego gomme o hlokomologe seripa seo se šetšego sa kakaretšo.

Hlokomela: Amogela dintlha ka moka tšeo di tšwago temaneng.

Dintlha tša tlhalošo		Ditsopolwa	
1	Diruiwa di nyaka lerato.	1	'Diruiwa tša mohuta wo di nyaka lerato gore di ikwe di le gae.'
2	Diruiwa di nyaka polokego.	2	'Di direlwe madulo ao a hlwekišwago ka mehla.'
3	Diruiwa di je dijo tša maleba ka nako ya maleba.	3	'Ka mehla di fepše ka tshwanelo go tlišetša lerato lela.'
4	Diruiwa di hlwekišwe nako le nako.	4	'Bjalo ka bana di hloka go hlapišwa.'
5	Diruiwa di išwe dingakeng go hlahlobja le go alafša.	5	'Ge di swerwe ke malwetši di išwe dingakeng go hlahlobja le go alafša.'
6	Go dule go na le beng kgauswi.	6	'Ka go realo di hloka go fela di bona beng kgauswi.'
7	Di fele di ntšhwa ka gae gore di ipapalele.	7	'Go sepelasepela le tšona go di fa monyetla wo mogolo go ka ipshina ...'

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 10**KAROLO YA C: DIBOPEGO LE MELAO YA TŠHOMIŠO YA POLELO****POTŠIŠO YA 3****Tlhahlo ya go swaya karolo ya C.****• Mopeleto**

- Dikarabo tša lentšu le tee di swanetše go fiwa moputso le ge mopeleto o fošagetše, ntle le ge phošo yeo e fetoša tlhalošo ya lentšu.
- Go dikarabo tša go nyaka lefoko ka botlalo, mopeleto wo o fošagetšego o swanetše go šetšwa ge e le gore phošo yeo e tšwelela ka sebopego sa polelo yeo e lekwago.
- Mo go lekwago khutsofatšo, karabo e be le maswaodikga a maleba.
- Sebopego sa mafoko se nepagale gomme se fiwe ka mafoko a a feletšego go ya le ka taelo.
- Go dipotšišo tša go kgetha karabo ya maleba, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo ya nnete LE/GOBA karabo ya go ngwalwa ka botlalo.

- 3.1 Thokoman Peanut butter. (1)
- 3.2 Batho ka moka. (1)
- 3.3 Goody. (1)
- 3.4 E rwele molaetša wo mogolo/ go goga šedi. (1)
- 3.5 B/Go hlohletša bareki. (1)
- 3.6 Boletaleta. (2)
- Se gatelela go tlotšega gabonolo ga setšweletšwa.
- 3.7 Kgatelelo/ tlišetšo. (1)
- 3.8 Ee. (2)
- Thokoman/Peanut butter e a jega ka ge e le boletaleta. (2)
- Thokoman/Peanut butter e na le phepo ka ge e na le makhura a tlhago. [10]

POTŠIŠO YA 4

- 4.1
- E sa le nako ya mošomo.
  - Nako ke ya go ja dijo tša mosegare.
  - O beile dijo tafoleng.
  - Ditlabakelo tše di lego mo di laetša gore e sa le mosegare.
- (TŠE PEDI fela) (2)
- 4.2
- Mošomong/Ofising.
- Go na le:
- Tafola le setulo.
  - Laptopo.
  - Dipuku.
  - Mogala.
  - Lenaneo la tše di swanetšego go dirwa.
- (TŠE PEDI fela) (2)
- 4.3
- Pudula ke ya go laetša lešata.
  - Go šomišitšwe ditlhakakgolo.
  - Go šomišitšwe leswao la go gatelela.
- (TŠE PEDI fela.) (2)
- 4.4
- A/Kgatelelo ya mošomo.
- O fiwa lenaneo la tše a swanetšego go di dira ka nako ya dijo.
  - O fiwa mogala go o fetola.
  - O šoma ka laptopo ka nako ya dijo.
- (E TEE fela) (2)
- 4.5
- Dikarabo tša maleba tša balekwa di tla amogelwa.
- Bengmošomo ba fe bašomi lenaneo la go šoma.
  - Mošomi a iphe nako ya go khutša.
- (2)

[10]**POTŠIŠO YA 5**

- 5.1
- 5.1.1 Ga se gantši batho ba dumela diphošo tša bona. (1)
- 5.1.2 Tša gagwe – leamanyišala. (2)
- 5.1.3 Leinaina. (1)
- 5.1.4 '... **di mo namela di fologa.**' (1)
- 5.1.5 Go tšweletša maikutlo a go kwa bohloko. (1)
- 5.1.6
- Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.
- fetša.
- O kgona go fetša mošomo ka nako. (2)

	5.1.7	di- e tšweletša bontši. i – e tšweletša leitiri.	(2)
	5.1.8	Lediri – Dijo di fela ka pela. Lethuši – O fela a etla.	(2)
	5.1.9	Na le – leba la tswalano.	(2)
5.2	5.2.1	<i>Dolara.</i>	(1)
	5.2.2	Nošetša.	(1)
	5.2.3	Modirišokgonego.	(1)
	5.2.4	Tšwelela.	(1)
	5.2.5	Ge o boloka tšhelete, o ka atlega.	(2)
			(20)

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 40
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80